

E. Dennett

Het manna

‘Zij braken op uit Elim en heel de gemeenschap van de Israëlieten kwam in de woestijn Sin, die tussen Elim en de Sinaï ligt. Dat was op de vijftiende dag van de tweede maand nadat zij uit het land Egypte waren vertrokken. En heel de gemeenschap van de Israëlieten morde tegen Mozes en tegen Aäron in de woestijn. De Israëlieten zeiden tegen hen: Och, waren wij maar door de hand van de HEERE gestorven in het land Egypte, toen wij bij de vleespotten zaten en brood aten tot verzadiging toe! Want u hebt ons uitgeleid naar deze woestijn om heel deze gemeente van honger te laten sterven’.

Exodus 16

De woestijn Sin ligt tussen Elim en de berg Sinaï, en heeft daarom een bijzondere plaats in de geschiedenis van Israël. Elim zou in herinnering blijven als een van de meest zegenrijke ervaringen tot op de Sinaï; het zou ook telkens een tijdperk in herinnering roepen dat gekenmerkt werd door de lankmoedigheid en de genade van God jegens het volk, terwijl de Sinaï zelf in hun herinnering gegrift zou blijven in verband met de majesteit en de heiligheid van de wet. Tot de berg Sinaï was het uitgangspunt: *wat God in Zijn genade voor hen was*, maar vanaf de Sinaï veranderde de grondslag waarop zij stonden, door hun eigen houding in: *wat zij waren voor God*.

Dit is het verschil tussen de genade en de wet; vandaar het bijzondere belang van de reis van Elim naar de Sinaï. Zowel onder de genade als onder de wet blijft het vlees hetzelfde en gebruikt het iedere gelegenheid om zijn slechtheid te tonen. Opnieuw morde de hele vergadering tegen Mozes en Aäron (Ex. 16:2). Zo hadden zij gedaan te Pi-Hachiroth, toen zij de legermacht van de farao zagen naderen (Ex. 14:10-12). Zij herhaalden de zonde bij Mara, toen het water bitter was (Ex. 15:24).

Nu klaagden zij opnieuw vanwege hun pelgrimskost (Ex. 16:3). De herinnering aan Egypte en het daar genoten voedsel vervulde hun hart; en terwijl zij de harde dienst vergaten, die daar van hen werd verlangd, verlangden zij terug naar Egypte.

Hij verootmoedigde u, deed u honger lijden en gaf u het manna te eten, dat u niet kende, en dat ook uw vaders niet gekend hadden, om u te doen weten dat de mens niet alleen van brood leeft, maar dat de mens leeft van alles wat uit de mond van de Heere uitgaat' (Deut. 8:3). Dat is telkens de strijd. Het vlees verlangt naar voldoening aan zijn begeerten, maar dit kan niet worden toegestaan als men uit de wereld verlost is. Het vlees moet beteugeld worden, we moeten het beschouwen als in de dood van Christus geoordeeld. *'Daarom dan, broeders, zijn wij schuldenaars, niet aan het vlees om naar het vlees te leven; want als u naar het vlees leeft, zult u sterven; maar als u door de Geest de werkingen van het lichaam doodt, zult u leven' (Rom. 8:12-13).*

God heeft een bedoeling ermee als Hij ons laat hongeren. Het is om ons de vleespotten van Egypte te laten vergeten en ons tot Zich te trekken. Het dient ertoe ons te leren dat volledig geluk alleen in Hemzelf en Zijn Woord te vinden is. In hun ongeloof verweten de Israëlieten Mozes dat hij hen door de honger wilde doen omkomen. Maar de honger had ten doel in hen een *ander* verlangen te wekken, waardoor hun *innerlijk* leven kon worden gevoed. De Heere voldeed echter aan hun wens, hoewel Hij een magerheid zond aan hun zielen. Hij gaf hun zowel de kwartels als het manna: *'Toen zei de HEERE tegen Mozes: Zie, Ik zal voor u brood uit de hemel laten regenen. Het volk moet eropuit gaan en de per dag benodigde hoeveelheid verzamelen, zodat Ik het op de proef kan stellen of het naar Mijn wet wandelt of niet' (vs. 4).*

Voordat wij over het manna spreken, moeten wij nog het volgende opmerken.

Ten eerste: wij zien hier de *genade* waarmee God aan de verlangens van het volk tegemoet kwam. In Numeri 11 voldeed Hij onder gelijke omstandigheden ook aan hun wensen, maar dan lezen wij: *'(...) toen de toorn van de HEERE tegen het volk ontbrandde, en de HEERE bracht het volk een zeer grote slag toe' (Num. 11:33).* In Exodus 16 zien wij geen enkel bewijs van oordeel, alleen Gods geduld en verdraagzaamheid. Dit komt doordat het volk in het boek Numeri onder het bestel van de wet was gaan leven, en in overeenstemming daarmee ook werd behandeld. Hier in Exodus waren zij onder de *genade*; vandaar dat de *genade* regeerde ondanks het kwaad.

Ten tweede: hun gemopper was de oorzaak ervan dat de heerlijkheid van de Heere verscheen in de wolk (Ex. 16:10). De openbaring van wat de mens is, brengt dus uit de diepten van Gods hart naar voren Wie *Hij* is. Zo was het in het paradijs en zo is

inderdaad Gods handelen met de mens over de hele linie. Bij het kruis werd dit beginsel volmaakt gezien, omdat hier al de boosheid van de mens aan het licht kwam, maar God Zelf ook volkomen geopenbaard werd. Het licht schijnt in de duisternis, zelfs wanneer de duisternis het niet begrijpt. Het gemopper tegen Mozes was niets anders dan morren tegen de HEERE (Ex. 16:8). Elke zonde is in wezen een overtreding tegenover God (zie Ps. 51:4; Luk. 15:18-21). Daarom zegt God hier: *'Ik heb het gemor van de Israëlieten gehoord'* (Ex. 16:12). Al onze klachten, de uitingen van ongelof en het gemopper tegenover de Heere bereiken onmiddellijk Zijn oor. Hoe dikwijls zouden zondige woorden op onze lippen besterven, als wij hieraan zouden denken.

Ten slotte willen we nog wijzen op het verschil tussen de kwartels en het manna. De kwartels hebben ons misschien niet zoveel te zeggen, maar het manna is een duidelijk beeld van de Heere Jezus. De kwartels werden gegeven om de verlangens van het volk te bevredigen, maar brachten geen zegen. In verband hiermee zegt de psalmdichter: *'Toen gaf Hij hun wat zij begeerden, maar henzelf deed Hij uitteren'* (Ps. 106:13-15). God hoorde het gemor van het volk in hun ongelof, en Hij voldeed aan hun wensen; maar dit diende meer tot tuchtiging dan tot zegen. Er zijn vele gelovigen, die op soortgelijke wijze hun deel in Christus vergeten en verlangen naar de dingen van de wereld. Het gevolg is het wegteren van de ziel. En wel zó dat men slechts door Gods tuchtigende hand, door beproevingen die Hij in Zijn liefde stuurt, kan worden terechtgebracht. Paulus schrijft aan Timotheüs: *'Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in vele onverstandige en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang. Want de geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te streven zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben zich met vele smarten doorboord'* (1 Tim. 6:9-10). Dit is slechts één vorm van terugkeer naar Egypte, naar de wereld, maar het beginsel is van toepassing op alles waarnaar het vlees verlangt.

'En tegen de avond gebeurde het dat er kwartels kwamen aanvliegen, die het kamp overdekten, en in de ochtend was er een laag dauw rondom het kamp. Toen de laag dauw opgetrokken was, zie, over de woestijn lag iets fijns, iets vlokkgigs, fijn als de rijp op de aarde. Toen de Israëlieten dat zagen, zeiden zij tegen elkaar: Wat is dat? Want zij wisten niet wat het was. Mozes zei tegen hen: Dit is het brood dat de HEERE u te eten gegeven heeft. Dit is het woord dat de HEERE geboden heeft: Ieder moet ervan verzamelen naar wat hij eten kan, een gomer per hoofd, naar het aantal van uw personen. Ieder moet het nemen voor hen die in zijn tent zijn' (vs. 13-16).

De kwartels worden nauwelijks genoemd, terwijl aan het manna alle aandacht wordt geschonken. Mozes zei ervan: *'Dit is het brood dat de HEERE u te eten gegeven heeft'* (Ex. 16:15). Daarom is dit het voedsel voor het volk van God, dat

hoort bij de woestijn. Vandaar dat de Heere Jezus als volgt reageerde op de Joden die zeiden: *'Onze vaders hebben het manna gegeten in de woestijn, zoals geschreven staat: Brood uit de hemel gaf Hij hun te eten. Jezus dan zei tot hen: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: niet Mozes heeft u het brood uit de hemel gegeven, maar Mijn Vader geeft u het ware brood uit de hemel. Want het brood van God is Hij Die uit de hemel neerdaalt en aan de wereld leven geeft'* (Joh. 6:31-33; zie vooral ook de verzen 48-58).

Het manna is een duidelijk type van Christus, zoals Hij in deze wereld kwam en hier leefde. Hij is Degene Die uit de hemel is neergedaald, en zo vormt Hij het voedsel voor de Zijnen tijdens de woestijnreis. Maar *alleen* wanneer wij het leven hebben ontvangen door ons te voeden met Zijn dood – door in het geloof Zijn vlees te eten en Zijn bloed te drinken (Joh. 6:53-54) – kan men zich met Hem voeden als het ware manna. Wanneer wij nieuw leven hebben ontvangen, geldt het woord: *'Zoals de levende Vader Mij heeft gezonden en Ik leef door de Vader, zo zal ook degene die Mij eet, leven door Mij'* (Joh. 6:57).

Het manna in dit hoofdstuk stelt ons dus Christus voor, en Hij is het hemelse voedsel voor Zijn volk gedurende de reis door de woestijn. Er is een verschil tussen de Israëlieten en de gelovigen in de huidige bedeling. De eersten konden slechts op één plaats en op één tijdstip tegelijk zijn; de gelovigen vandaag zijn zowel in de woestijn als in het Beloofde Land. Onze positie is in Christus in de hemelse gewesten (Ef. 2), maar in onze aardse leefomstandigheden zijn wij pelgrims in de woestijn. In de hemelse gewesten is de verheerlijkte Christus ons levensonderhoud, afgebeeld door de opbrengst van het land (Joz. 5). Maar met betrekking tot de woestijnreis is Wie Christus hier beneden was, het geestelijke voedsel dat voorziet in onze behoeften. In de moeiten van de pelgrimsweg toont het manna ons de genade, de teerheid en het medelijden van Christus in Zijn vernedering. Hij heeft hetzelfde doorgemaakt als wij. Hij kent onze noden en laat die dienen tot ondersteuning en tot zegen. De schrijver van de Hebreeënbrief zegt: *'Want let op Hem Die zo'n tegenspraak door de zondaars tegen Zich heeft verdragen, opdat u niet moe wordt en in uw zielen bezwijkt'* (Hebr. 12:3).

Er zijn enkele praktische aanwijzingen ten aanzien van het verzamelen van het manna, die van groot belang zijn.

Ten eerste: Iedereen moest het verzamelen, naar wat hij eten kon (vs. 16-18). Iemand die veel verzameld had, hield niet over en iemand die weinig verzameld

had, leed geen gebrek¹. De eetlust was de maatstaf voor de hoeveelheid manna die verzameld werd. Dat geldt ook voor de gelovige nu! *Wij allen hebben zoveel van Christus als wij verlangen, niet meer en niet minder.* Als ons verlangen groot is en wij onze mond wijd open doen, zal Hij hem vullen. Wij kunnen nooit *teveel* verlangen, en teleurgesteld worden in onze verwachtingen. Zijn wij ons echter niet bewust van onze noden, dan zullen wij slechts *weinig* van Christus ontvangen. De mate waarmee wij ons voeden met Christus als het voedsel in de woestijn, hangt af van onze geestelijke behoeften, van ons verlangen naar Hem.

Ten tweede: Het manna kon *niet* worden bewaard voor toekomstig gebruik. Niemand mocht iets ervan overlaten tot de morgen. Sommigen waren ongehoorzaam aan dit voorschrift, en het gevolg was dat wat zij bewaard hadden bedorven was. Het voedsel dat vandaag wordt verzameld, kan ons morgen niet tot versterking dienen. God geeft ons het dagelijkse deel op Zijn tijd, en niet meer dan nodig is.

Ten derde: Het moest 's morgens vroeg verzameld worden. Want als de zon heet werd, smolt het. Geen tijd is zo kostbaar voor ons als de eerste ogenblikken van de dag, wanneer wij rustig met de Heere alleen kunnen zijn. Laten we dus ijverig zijn in de vroege morgen en het versterkende manna verzamelen naar behoefte. Als we dat later doen, dan zal misschien blijken dat de hitte van de dag alles heeft weggenomen. Hoeveel fouten zijn het gevolg van nalatigheid in dit opzicht! Wij moeten allemaal waakzaam zijn met het oog op de listen van de boze, die onze harten van deze noodzakelijke dingen wil afhouden.

'Op de zesde dag gebeurde het dat zij een dubbele hoeveelheid brood verzamelden, twee gomers voor één persoon. Al de leiders van de gemeenschap kwamen dat aan Mozes vertellen. Hij zei toen tegen hen: Dat is het wat de HEERE gesproken heeft. Morgen is het de rustdag, de heilige sabbat voor de HEERE! Wat u bakken wilt, bak het, en kook wat u koken wilt, en laat alles wat er overblijft voor uzelf liggen om het

¹ Behalve de geestelijke strekking zit in het verzamelen van het manna nog een praktische les voor het dagelijks leven, waarop Paulus de aandacht vestigt in 2 Korinthiërs 15:13-15. De apostel spreekt in dit gedeelte over de inzameling, die in de gemeente te Korinthe moest worden gehouden voor de behoeftigen in Judea. Hij verwijst dan naar Exodus 16:18. God had voor elke Israëliet het deel van het voedsel bepaald: één gomer voor ieder. Er waren er die sterk en krachtig waren en veel verzamelden; anderen die niet zo goed mee konden doen, hadden minder bijeengebracht. Bij het nameten gaven dus degenen die teveel hadden, van hun overvloed aan degenen die tekort kwamen; en zo kreeg ieder het door God toegedachte deel. Belangrijke les voor ons in het geven voor de noden van de heiligen.

tot de volgende morgen te bewaren. Zij lieten het staan tot de volgende morgen, zoals Mozes geboden had, en nu stonk het niet en waren er geen maden in' (vs. 22-24).

Het manna werd dus ook met het oog op de sabbat gegeven. Wij lezen in Genesis 2 dat God de zevende dag zegende en die heiligde, omdat Hij hierop heeft gerust van al het werk dat Hij scheppend tot stand had gebracht (Gen. 2:3). Dit stelt de betekenis van de sabbat of de zevende dag nauwkeurig vast. Want men dient in acht te nemen dat *deze dag*, en geen andere, Gods rustdag is. Dit wordt ook bevestigd in de brief aan de Hebreeën (zie Hebr. 4:1-11). De sabbat spreekt daarom van de rust van God. Hij is aan de mens gegeven als uitdrukking van Gods wens dat de mens met Hem zou delen in Zijn eigen rust. Hier in Exodus 16 is voor de eerste maal sprake van de sabbat. Gedurende de tijd van de aartsvaders en het verblijf van de Israëlieten in Egypte lezen we niets erover. Maar wanneer de zevende dag hier in dit hoofdstuk voorkomt in verband met het manna, heeft hij een bijzondere betekenis. Het is duidelijk dat de mens als gevolg van zijn zondige toestand de sabbat nooit in zijn volle betekenis heeft kunnen genieten. Meer nog: God Zelf kon niet rusten vanwege de zonde. Daarom antwoordde de Heiland, toen men Hem ervan beschuldigde de sabbat te breken: *'Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook'* (Joh. 5:17). God kan niet rusten in de aanwezigheid van het kwaad en de Hem aangedane oneer, en de mens kan ook niet met Hem delen in Zijn rust.

De schrijver van de brief aan de Hebreeën toont dat de Israëlieten door hun ongeloof en hardheid van hart niet konden ingaan in de rust; zodat de HEERE hun de rust niet gaf onder Jozua en dat er in Davids tijd nog over gesproken werd als iets toekomstigs. Maar dan stelt hij dat er *'een rust overblijft voor het volk van God'* (Hebr. 3 en 4). De vraag rijst hoe die dan te verkrijgen is? Het antwoord wordt gegeven in Exodus 16: het manna is een beeld van Christus, en Hij alleen kan ons in de rust van God brengen. Hij is de Weg. Daarom zegt de apostel: *'Want wij die geloofd hebben, gaan in de rust'* (Hebr. 4:3). Dat wil zeggen: de rust is het deel van allen die in Christus geloven. Dit betekent niet dat de rust iets van de huidige tijd is, zoals sommigen leren. Het verband toont duidelijk dat het om een *toekomstige* zegen gaat. Er *blijft* een rust over voor het volk van God. Dat wij als gelovigen rust voor ons geweten door Christus hebben, is juist. Maar de rust van God wordt pas bereikt in het Vrederijk, en uiteindelijk in de eeuwige toestand. Dan zijn alle dingen nieuw gemaakt. Dan is de tabernakel van God bij de mensen en zal Hij bij hen wonen. Zij zullen Zijn volk zijn, en Hijzelf zal bij hen zal zijn, hun God (Openb. 21:1-7).

Er zijn twee dingen verbonden met de instelling van de sabbat in dit gedeelte. De eerste is de dubbele portie manna op de zesde dag, zodat het volk op de zevende

dag zou kunnen rusten. Als men het dubbel verzamelde op een andere dag, werd het waardeloos en bedierf het. Maar wanneer men handelde in gehoorzaamheid met het oog op de sabbat, bleef het onbedorven en goed. Wij leren hierdoor dat Christus alle eeuwen door ons voedsel zal zijn, wanneer wij deelgenoten zijn van Gods rust en van Zijn genade. Ja, wij kunnen zeggen dat de rust zal bestaan uit het feestvieren met God en de vreugde in de eens vernederde Christus. Wat wij hier van Christus verwerven, blijft eeuwig ons deel en onze blijdschap. Laten wij zoveel manna verzamelen als wij kunnen, twee gomers in plaats van één; als het bewaard wordt voor de rust die overblijft, zal het een bron van vreugde zijn in de eeuwigheid.

Toen op de zevende dag *'sommigen van het volk eropuit gingen om brood te verzamelen, vonden zij niets'* (vs. 27). Hoe groot de openbaring van Gods genade ook is, het menselijk hart blijft onverbeterlijk. De kern van onze slechte natuur is ongehoorzaamheid jegens God. Dat verandert noch onder de wet, noch onder de genade. De HEERE bestrafte door middel van Mozes Zijn volk, hoewel Hij hen verdroeg in Zijn lankmoedigheid en Zijn genade.

Aan de sabbat als type van Gods toekomstige rust is een bijzondere les gekoppeld vanwege het feit dat er geen manna op de sabbat kon worden verzameld. De tijd voor het manna is dan voorgoed voorbij. In dit karakter zal Christus niet meer door de Zijnen worden genoten, want de omstandigheden van de woestijn zijn dan verleden tijd. De voorraad voedsel die zij in de woestijn verzamelden, zal wel hun vreugde vormen; maar het manna zal niet meer worden *verzameld*.

'Verder zei Mozes: Dit is het woord dat de HEERE geboden heeft. Vul een gomer ervan om het te bewaren, al hun generaties door, zodat zij het brood zien dat Ik u in deze woestijn te eten heb gegeven, toen Ik u uit het land Egypte leidde. Ook zei Mozes tegen Aäron: Neem een kruik en doe daar een volle gomer manna in, en zet die voor het aangezicht van de HEERE om het te bewaren, al hun generaties door. Zoals de HEERE Mozes geboden had, zette Aäron het vóór de getuigenis om te bewaren. De Israëlieten aten veertig jaar lang het manna, totdat zij in bewoond gebied kwamen. Zij aten manna, totdat zij aan de grens van het land Kanaän kwamen. Een gomer is een tiende van een efa' (Ex. 16:32-36).

Ongetwijfeld wordt er gezinspeeld op deze verzen in de belofte aan de overwinnaars te Pergamus: *'Wie overwint, die zal Ik geven van het verborgen manna'* (Openb. 2:17). Christus in Zijn vernedering zal nooit vergeten worden en Hij zal altijd in dankbare herinnering door Zijn volk worden genoten, ook in de eeuwigheid. Door Christus, Die eens hier in vernedering rondwandelde en nu daarboven het verborgen manna is – de voorraadschat van God – zullen de

overwinnaars voor altijd worden gevoed. Zijn liefde zal de harten voor altijd verblijden. Daarom werd er een gomer manna weggelegd voor het aangezicht van de HEERE, vóór de getuigenis, om bewaard te worden voor toekomstige generaties. Want tijdens de hele reis van veertig jaar door de woestijn was het hun dagelijks voedsel; zij aten het manna totdat zij in bewoond land kwamen, totdat zij binnen de grenzen van Kanaän waren.

Bron: Le Messenger Évangélique 1970-246; Titel: La Manne

